

نقش آموزش هیبریدی به عنوان رویکردی نوین در یادگیری

حدید قهرمانی تولابی

گروه تکنولوژی آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

hadidghahramani@gmail.com

سحر محمدی

گروه تکنولوژی آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

afra161@gmail.com

چکیده

موضوع این پژوهش بررسی نقش آموزش هیبریدی به عنوان رویکردی نوین در یادگیری می باشد. روشانتخاب شده در این پژوهش از نوع مروری (علمی- ترویجی) می باشد. این پژوهش به دنبال آن است تا به این سوال پاسخ دهد که آیا می توان آموزش هیبریدی را به عنوان رویکردی نوین در یادگیری به شمار آورد؟ در پایان نیز بر اساس مطالعات و بررسی های انجام شده از منابع مختلف یافته ها حاکی از آن است که این روش را به سبب خلاقیت و نوآوری خاصی که در ترکیب دو روش آموزش کلاسی و آموزش از دور و رفع کاستی های مد نظر در دو روش مذکور می توان به عنوان روشی نو در نظر گرفت. حتی این روش را می توان در پاسخ به منتقدان هر دو روش یاد شده، آموزش کلاسی و آموزش از دور، به عنوان راه حل خیلی از نقد های به عمل آمده از سوی آنان ارائه داد.

کلید واژه: آموزش، آموزش کلاسی، آموزش هیبریدی، یادگیری، رویکرد

مقدمه

امروزه زندگی بشر توسط تکنولوژی^۱ های گوناگون احاطه شده است و کم تر زمینه ای را می توان یافت که از کاربرد تکنولوژی فارغ باشد. یکی از این تکنولوژی های تازه رایانه می باشد. شاید تا چند سال قبل دیدن یک رایانه در یک اداره بر روی میز یکی از کارمند چیزی عجیب، باور نکردنی و دور از دسترس بود، اما امروزه اگر غیر از این را ببینیم تعجب خواهیم کرد.

امروزه، قدرت رسانه های نوین و حضور در همه جا ی ارتباطات است که انسان و تمام زمینه ها از جمله آموزش را تحت تاثیر قرار داده است (جانسون^۲ و همکاران، ۲۰۱۵، ص ۹۸۵). پیشرفت های فناوری افراد و در نتیجه موسسات را تحت فشار قرار می دهد تا با آگاهی از نیاز ها به قسمتی از عصر خود تبدیل شوند(کاس^۳، ۲۰۱۵، ص ۸۷۲). در حال حاضر آموزش کلاسیک سنتی به جهت شرایط جامعه اطلاعاتی مدرن متوقف شده است(کراس نووا^۴ و دمشکو^۵، ۲۰۱۵، ص ۴۰۴). سیوانگ و میواک به نقل از الیوت^۶ (۲۰۰۹) می نویسند، استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات، معلمان را از تدریس با استفاده از روش سنتی به سمت پیشرفت تکنولوژی و اینترنت سوق داده است (سیوانگ و میواک، ۲۰۱۵، ص ۲۹۴). در عصر اطلاعات، که در آن رشد حجم اطلاعات بسیار سریع می باشد، ضروری است که دانش آموزان افرادی فعال باشند که می تواند در دست یابی، سازمان دهی، پردازش و درونی سازی اطلاعات به طور مداوم توانگر می شود به جای آن که در فرایند یادگیری یادگیرنده ای منفعل باشد(کورت و گرکان، ۲۰۱۰، ص ۱۱۵۳). فناوری پیشرفت آموزش و پرورش را به صورت فوق العاده ای تغییر داده است(سیوانگ^۷ و میواک^۸، ۲۰۱۵، ص ۲۹۴). امروزه، فناوری شیوه یادگیری افراد را تغییر داده است. مزایای استفاده از فناوری می تواند یادگیرندگان را از راه های گوناگونی یاری دهد(جانسون و همکاران، ۲۰۱۵، ص ۹۸۵). در شرایط مدرن توسعه سریع جهان آموزش، هر فرد یک بار در هر ۲ یا ۳ سال، نیاز به باز سازی دارد(کراس نووا و دمشکو، ۲۰۱۵، ص ۴۰۴).

در دو دهه گذشته، با ورود فناوری های اطلاعاتی و ارتباطاتی نوین، کل نظام آموزشی دستخوش تغییرات چشم گیری شده است. این فناوری ها رویکرد های رایج تدریس و یادگیری را دگرگون کرده اند (کلیمووا^۹ و کاستل^{۱۰}، ۲۰۱۵، ص ۴۷۷). بوران و اوسیوا به نقل از ماتوخین و اوسیوا (۲۰۱۴) نقل می کند، امروزه فناوری اطلاعات مدرن به بخشی جدایی ناپذیر از نظام آموزشی در تعداد کثیری از کشور های سراسر جهان تبدیل شده است. این ایده، اهمیت یک پارچه سازی فناوری های رایانه ای در فرایند یادگیری، در آثار بسیاری از پژوهشگران که تمایل علمی آن ها به حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و پرورش معطوف است، بازتاب یافته است (بوران^{۱۱} و اوسیوا^{۱۲}، ۲۰۱۵، ص ۱۷۸). با این وجود، یادگیری الکترونیکی به تنهایی نمی تواند تمام نیاز های شرکت کنندگان در فرایند آموزشی را برآورده سازد(بوران و اوسیوا، ۲۰۱۵، ص ۱۷۸). با یادگیری الکترونیکی^{۱۳} صرف که تنها به استفاده از رسانه الکترونیکی در آموزش اشاره می کند، مخالفت می شود (توسان^{۱۴}، ۲۰۱۵، ص ۶۴۱).

در ارتباط با این خواسته های جدید بر توانایی ساخت یک مسیر یادگیری فردی تاکید شده است(کراس نووا و دمشکو، ۲۰۱۵، ص ۴۰۴). برزگر^{۱۵} و همکاران به نقل از کابرو^{۱۶} و سالیناس^{۱۷} (۲۰۰۰) می نویسند، موسسات آموزشی در حال وفق دادن فرایند های تدریس و یادگیری خود با پیشرفت های فناوری می باشند(برزگر و همکاران، ۲۰۱۲، ۱۲۶۴). ماتوخین و ژیتکووا به نقل از کلارک^{۱۸} (۲۰۰۳) می نویسند، در حال

1 Technology
2 Janthon
3 Cavus
4 Krasnova
5 Demeshko
6 Elliot

7 Siew-Eng
8 Muuk
9 Klimova
10 Kacatl
11 Buran
12 Evseeva

13 Electronic learning
14 Tosun
15 Barzegar
16 Cabero
17 Salinas
18 Clarc

حاضر، یکی از برنامه های کاربردی فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و پرورش فناوری یادگیری تلفیقی^۱ می باشد. یادگیری تلفیقی ترکیبی از یادگیری چهره به چهره^۲ با آموزش مبتنی بر اینترنت، به ویژه نسل دوم که به شرکت کنندگان اجازه همکاری در روند آموزشی را می دهد، می باشد. یادگیری تلفیقی آموزشی است که ۳۰٪ تا ۷۹٪ زمان آموزش آن به صورت برخط باشد (ماتوخین^۳ و ژیتکووا^۴، ۲۰۱۵، ص ۱۸۳). سیستم یادگیری الکترونیکی در محیط یادگیری تلفیقی مزایای یادگیری کلاسی و برخط را در ارائه محتوا، فعالیت ها و اندازه گیری و ارزیابی ادغام می کند (کورانیکیچ^۵ و کلابسنگ^۶، ۲۰۱۵، ص ۸۰۶). در این پژوهش قصد بر آن است تا تعیین شود آیا آموزش هیبریدی را می توان به عنوان روشی نوین و موثر در یادگیری به شمار آورد.

یافته ها

در عصر فناوری و دوره ای که استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات به یکی از ارکان اساسی زندگی در جوامع بشری مبدل شده است، آموزش و پرورش به عنوان مبدأ تحولات در هر جامعه ای ملزم به آموزش و به کارگیری این فناوری های نوین در امر آموزش است (همکاران، ۱۳۹۴، ص ۸). استفاده از فناوری و آموزش مجازی، دروازه های نوینی را برای ارتقای آموزش گشوده است (حاج رضایی و دیگران، ۱۳۹۴، ص ۵۰). بنی هاشم و همکاران به نقل از گنجی و دیگران (۱۳۹۰) آورده اند که، امروزه، تغییرات و تحولات گسترده ی فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، مشکلات جدید و به تبع آن انتظارات تازه ای برای مدارس و نظام های آموزش و پرورش جهانی در پی داشته است. توسعه سریع فناوری در زمینه های مختلف، تراکم دانش، گسترش علم ارتباطات و ظهور انواع ابزار پردازش اطلاعات باعث شده است تا نیازهای جدیدی مبتنی بر ساختار جدید اقتصادی، فرهنگی، علمی و آموزشی شکل گیرد. با توجه به چنین امری، نیاز به نیروی متخصص و خلاق در همه ابعاد ضروری به نظر می رسد تا جوابگوی خواسته های دنیای مدرن باشد (بنی هاشم و همکاران، ۱۳۹۳، ص ۱۱۴). پاکدامن و کریمی به نقل از رویز^۷ (۲۰۰۶) و همکاران آورده اند که نفوذ فن آوری جدید به محیط های آموزشی، روند یاددهی - یادگیری را دگرگون ساخته و الگوهای یادگیری را متحول نموده است. در حال حاضر، در بسیاری از کشورهای پیشرفته اقدامات چشمگیری در زمینه های آموزش الکترونیک و ارتباط از راه دور از طریق تشکیل دانشگاه ها و کلاس های مجازی صورت گرفته است. از آن جایی که یادگیری و آموزش فرایند پیچیده ای می باشد، نمی توان آن را به فضای کلاس محدود کرد (پاکدامن و کریمی، ۱۳۹۴، ص ۷۶۶). یادگیری آنلاین و کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات، راهکاری برای حل این چالش ها و رفع تقاضا برای آموزش منعطف است، اما یادگیری آنلاین همانند شیوه متعارف حضوری واجد محدودیتهای بسیاری است (ثقفی، ۱۳۹۴، ص ۲۵۴). ثقفی به نقل از گراهام^۸ (۲۰۰۶) آورده است، آموزش حضوری از امتیاز حضور جمعی بهره مند می گردد، در حالی که از زمان کافی، مباحث عمیق و مشارکت همه اعضا بی بهره است. در مقابل، یادگیری تحت وب^۹ واجد نقاط قوت شاخصی چون انعطاف پذیری زمانی و مکانی، فرصت مشارکت همه فراگیران، و بازخورد عمیق تر است (ثقفی، ۱۳۹۴، ص ۲۵۴). ثقفی به نقل از شاو^{۱۰} و دیگران (۲۰۰۷) می نویسد که در واقع یادگیری تحت وب، بیش از پیش محیط های یادگیری را به فضاهای شخصی، انعطاف پذیر، و اجتماعی سوق داده است (ثقفی، ۱۳۹۴، ص ۲۵۴). عجم به نقل از سراجی (۱۳۸۶) می نویسد، گسترش محیط های الکترونیکی در تمام ابعاد زندگی انسان دگرگونی های اساسی به بار آورده است. استفاده از فن آوری های جدید الکترونیکی در عرصه آموزش به طور اعم و برنامه درسی به طور اخص، تغییرات مهمی در ماهیت یادگیری دانشجویان به وجود آورده و به نقل از عطاران (۱۳۸۳) آورده که عصر اطلاعات و یادگیری های الکترونیکی، برنامه ریزان درسی را به تجدیدنظر در تجربه آموزشی وادار می کنند (عجم، ۱۳۹۴، ص ۱۹۶).

¹ Blended learning

² Face to face

³ Matukhin

⁴ Zhitkova

⁵ Koraneekij

⁶ Khlaisang

⁷ Ruiz

⁸ Graham

⁹ Web based learning

¹⁰ Shao

با ظهور فناوری اطلاعات و ارتباطات، آموزش و پرورش فعالیت های خود را به سمت استفاده از آموزش الکترونیکی سوق داد و این نوع از آموزش به یکی از اجزای لاینفک آموزش در نظام آموزش رسمی بسیاری از کشورها تبدیل شد. اقبال عمومی به سوی آموزش الکترونیکی تا جایی پیش رفت که برخی، مزایای آموزش سنتی و رو در رو را نادیده گرفته و آموزش الکترونیکی را تنها راه آموزش برای یادگیری پایدار در سطح آموزش رسمی قلمداد می کردند (موحدی وهمکاران، ۱۳۹۴، ص ۸). پاکدامن و کریمی به نقل از معظمی^۱ و دیگران (۲۰۱۴) آورده اند که تعامل اجتماعی جزء مهمی در بسیاری از موقعیت های آموزشی به شمار می رود و ضروری است که در نظام آموزش الکترونیکی نیز مورد توجه قرار گیرد. تعامل نه تنها به عنوان ابزاری برای برقراری ارتباط، بلکه بخش اصلی یادگیری به شمار می رود (پاکدامن و کریمی، ۱۳۹۴، ص ۷۶۶). عجم به نقل از مارش^۲ (۲۰۰۹) می نویسد که این پدیده، باعث شده است که جنبه های اخلاقی، معنوی و اجتماعی انسان کم رنگ شود. بنابراین، آینده فقط متکی بر اطلاعات و فن آوری های جدید نخواهد بود و بدون قضاوت های عقلانی و اخلاقی، عصر اطلاعات و فن آوری، عصر جهالت و بی خبری است (عجم، ۱۳۹۴، ص ۱۹۶). عجم به نقل از رحیمی دوست (۱۳۸۶) آورده است که پروژه های یادگیری الکترونیکی صرف، به همان سرعتی که اوج گرفته و گسترش یافته اند، با شکست مواجه شدند (عجم، ۱۳۹۴، ص ۱۹۶). عجم دلایل مختلفی برای عدم موفقیت دوره های یادگیری الکترونیکی ذکر شده است که از آن جمله عجم به نقل از فوک^۳ و دیگران (۲۰۰۵) به عدم توانایی دانشجویان در زمینه مدیریت زمان و حفظ و نگهداری خود انگیزشی (عجم، ۱۳۹۴، ص ۱۹۶)، او به نقل از لو^۴ (۲۰۰۸) سرعت پایین اتصال به اینترنت، فرسایش انگیزه دانشجویان در محیط مجازی، عدم احساس تعلق به جمع و گروه و همچنین ترجیحات اساتید و دانشجویان برای استفاده از ارتباطات رو در روی حضوری و برقراری تعاملات اجتماعی واقعی بین دانشجویان و اساتید با یکدیگر (عجم، ۱۳۹۴، ص ۱۹۶)، او به نقل از بهاتی^۵ و دیگران (۲۰۰۵) فقدان فرصت برای بحث درباره موضوعات وابسته به موقعیت، فقدان توضیحات معلم، فقدان بیان بصری واقعی، فقدان فهم زمینه و فضای حاکم بر هر فرد (عجم، ۱۳۹۴، ص ۱۹۶) اشاره کرد. عجم به نقل از مارش^۶ (۲۰۰۹) می نویسد که به دلیل چنین مشکلاتی که به واسطه یادگیری الکترونیکی صرف به وجود آمده است، افرادی مثل رید^۷ (۲۰۰۰) و وست بری^۸ (۲۰۰۰)، معتقدند که مدارس و دانشگاه ها هم چنان به صورت حضوری و به طور مداوم به کارشان ادامه خواهند داد و ورود فناوری های الکترونیکی باعث عدم حضور واقعی یادگیرندگان در مدارس و دانشگاه ها نخواهد شد (عجم، ۱۳۹۴، ص ۱۹۶). عجم به نقل از مور^۹ و گای^{۱۰} (۲۰۰۶) می نویسد که در سال های اخیر تغییرات و نوآوری های جدید در برنامه درسی آموزش عالی جهان فرصت های آموزشی بی شماری را برای یادگیرندگان فراهم کرده است به طوری که آن ها می توانند در کلاس های درس، چهره به چهره همراه با دوره های آموزشی برخط، کاربرد ابزارهایی مانند؛ وبلاگ، کلاس های مجازی، تخته های بحث و تالارهای گفتگو به یادگیری بپردازند. این شکل یادگیری به عنوان یادگیری ترکیبی شناخته شده است (عجم، ۱۳۹۴، ص ۱۹۶). ثقفی به نقل از روز^{۱۱} و رای^{۱۲} (۲۰۱۱) آورده است که در واکنش به ضعف های روش یادگیری تمام آنلاین، مانند عدم حس تعلق به محیط اجتماعی دانشگاه، مدل های یادگیری مرکب در سال های اخیر مورد بحث قرار گرفته اند (ثقفی، ۱۳۹۴، ص ۲۵۴). ثقفی به نقل از کراس^{۱۳} (۲۰۰۶) می نویسد که یادگیری مرکب به جای اتکا بر مواد آموزشی و محیط های رسمی و مرسوم، متکی بر تجربه و به اشتراک گذاری دانش و میل به محیط های غیر رسمی دارد (ثقفی، ۱۳۹۴، ص ۲۵۵). ثقفی به نقل از جاکمس^{۱۴} (۲۰۰۶) می نویسد، این یادگیری، آیینی فرایند واقعی یادگیری نزد فراگیران است. یادگیری می تواند به صورت فرایندی فردی و جمعی در نظر گرفته شود که یکدیگر را در رویکردی ترکیبی تکمیل می کنند (ثقفی، ۱۳۹۴، ص ۲۵۵). به طور کلی یادگیری مرکب نمایانگر نحوه ایجاد پلی ارتباطی بین ابعاد مکان و زمان به کمک فناوری چند رسانه ای است (ثقفی، ۱۳۹۴،

¹ Moazami

² Marsh

³ Fook

⁴ Lu

⁵ Bhatti

⁶ Marsh

⁷ Reid

⁸ Westbury

⁹ More

¹⁰ Guy

¹¹ Rose

¹² Ray

¹³ Cross

¹⁴ Jochems

ص ۲۵۵). عجم به نقل از گاریسون^۱ و کانوکا^۲ (۲۰۰۴) می نویسد که یادگیری ترکیبی رویکردی است که اشکال سنتی یادگیری در کلاس درس همچون کارآمدی و فرصت های تعامل، مشارکت و اجتماعی شدن کلاس درس را با وقایع و فعالیت های مختلف یادگیری الکترونیکی و امکانات یادگیری فعال غنی شده محیط برخط ترکیب می کند (عجم، ۱۳۹۴، ص ۱۹۶). بنی هاشم و همکاران به نقل از وانگ^۳ و جوردن^۴ (۲۰۰۸) و رووای^۵ (۲۰۰۴) آورده اند که یادگیری تلفیقی آمیزه ای از آموزش چهره به چهره، یادگیری همزمان و ناهمزمان الکترونیکی و غیر الکترونیکی است که هدف آن بهینه سازی بازدهی آموزش همراه با کاهش هزینه هاست. در این محیط تعاملات و ارتباطات اجتماعی تسهیل می شوند، بسیاری از مشکلات آموزشی سنتی کاهش می یابند و برای یادگیرندگان محیطی انعطاف پذیر و راحت، درعین حال بهره مند از مزایای آموزشی چهره به چهره ایجاد می شود (بنی هاشم و همکاران، ۱۳۹۳، ص ۱۱۶). ثقفی به نقل از خود (۲۰۱۳) می نویسد، هدف یادگیری مرکب ارتقا تجربه یادگیری از طریق انتخاب فعالیت های یادگیری متناسب با محیط های آموزشی حضوری و مجازی است تا موجب افزایش مزایا و کاهش محدودیت های موجود در این محیط ها گردد (ثقفی، ۱۳۹۴، ص ۲۵۴).

در ادبیات آموزشی مدرن سه نوع محیط آموزشی اصلی توصیف شده است: یادگیری از دور یا برخط، چهره به چهره در کلاس های سنتی و یادگیری برخط چهره به چهره یا کلاس مجازی زنده. یادگیری چهره به چهره در کلاس درس سنتی بدان معنی است که دانش آموزان و معلم در یک زمان در یک مکان قرار دارند (پروهوتس^۶ و پلک هانوا^۷، ۲۰۱۵، ص ۳۸۱۹). در سیستم یادگیری سنتی اهداف اصلی بر دست یابی به دانش متمرکز شده بود (دینا^۸ و سیورنی^۹، ۲۰۱۳، ص ۲۴۹). چالش اصلی در برابر روش های سنتی این است که گرچه، بحث آزاد در کلاس می تواند ایده ها و سوالات جدید زیادی را مطرح کند اما، با توجه به فقدان وقت خیلی از آن ها نادیده گرفته می شوند (مظلومیان و همکاران، ۲۰۱۲، ص ۱۲۱۷).

امروزه، قدرت رسانه های نوین و حضور در همه جا ی ارتباطات است که انسان و تمام زمینه ها از جمله آموزش را تحت تاثیر قرار داده است (جانسون^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۵، ص ۹۸۵). پیشرفت های فناوری افراد و در نتیجه موسسات را تحت فشار قرار می دهد تا با آگاهی از نیاز ها به قسمتی از عصر خود تبدیل شوند (کاس^{۱۱}، ۲۰۱۵، ص ۸۷۲). در حال حاضر آموزش کلاسیک سنتی به جهت شرایط جامعه اطلاعاتی مدرن متوقف شده است (کراس نووا^{۱۲} و دمشکو^{۱۳}، ۲۰۱۵، ص ۴۰۴).

امروزه، فناوری شیوه یادگیری افراد را تغییر داده است. مزایای استفاده از فناوری می تواند یادگیرندگان را از راه های گوناگونی یاری دهد (جانسون و همکاران، ۲۰۱۵، ص ۹۸۵). در شرایط مدرن توسعه سریع جهان آموزش، هر فرد یک بار در هر ۲ یا ۳ سال، نیاز به باز سازی دارد (کراس نووا و دمشکو، ۲۰۱۵، ص ۴۰۴). توسعه جامعه مدرن در عصر اطلاعات اتفاق افتاد، جایی که استعمال فناوری اطلاعات و ارتباطات در بسیاری از نواحی فعالیت های انسانی، از جمله آموزش و پرورش به مشخص بود (ماتوخین^{۱۴} و ژیتکوا^{۱۵}، ۲۰۱۵، ص ۱۸۳). در دو دهه گذشته، با ورود فناوری های اطلاعاتی و ارتباطاتی نوین، کل نظام آموزشی دستخوش تغییرات چشم گیری شده است. این فناوری ها رویکرد های رایج تدریس و یادگیری را دگرگون کرده اند (کلیمووا^{۱۶} و کاستل^{۱۷}، ۲۰۱۵، ص ۴۷۷).

یادگیری الکترونیکی محیطی موثر برای دسترسی معلمان به همراه دانش آموزان به شرایط بهتر آموزشی مهیا می کند (مظلومیان و همکاران، ۲۰۱۲، ص ۱۲۱۷). یادگیری الکترونیکی به عنوان یکی از شکل های فناوری اطلاعات و ارتباطات در نظر گرفته شده است که امروزه

1 Garrison
2 Kanuka
3 Wong
4 Jordan
5 Rovai
6 Prohorets

7 Plekhanova
8 Dina
9 Ciornei
10 Janthon
11 Cavus
12 Krasnova

13 Demeshko
14 Matukhin
15 Zhitkova
16 Klimova
17 Kacetl

در روند تدریس به اجرا در آمده است (بوران و اوسیوا، ۲۰۱۵، ص ۱۷۸). مظلومیان و همکاران به نقل از کیگن^۱ (۲۰۰۴) و کایا^۲ (۲۰۰۲) می نویسند، آموزش از طریق الکترونیکی به عنوان آموزشی تعریف شده است که فناوری های دیگر کمک می کنند تا به دانش آموزانی که در موقعیت های دور قرار دارند را تشویق به تعامل با هم کلاسی های خود به واسطه فناوری های خاص نمایند (مظلومیان و همکاران، ۲۰۱۲، ص ۱۲۱۷).

به عبارت دیگر می توان گفت، یادگیری الکترونیکی به معنای آوردن یادگیری برای مردم است، نه مردم برای یادگیری می باشد. یادگیری الکترونیکی روش های آموزشی رایج را کامل می کند، در حالی که در برخی موارد آن ها را جایگزین می کند. به گفته کوز^۳ (۲۰۱۰)، یادگیری الکترونیکی می تواند انعطاف پذیری مورد نیاز در محیط آموزشی را مهیا کند که محیط های آموزشی دیگر فاقد آن می باشند. به علاوه، فناوری آموزش الکترونیکی می تواند به معلمان و دانش آموزان کمک کند تا وظیفه خود را موثر تر انجام دهند (مظلومیان و همکاران، ۲۰۱۲، ص ۱۲۱۷).

اببر^۴ و ارکولار^۵ به نقل از اسابر^۶ و انگواه^۷ (۲۰۰۷) و شفیق^۸ و همکاران (۲۰۱۰) می نویسند، توسعه دهندگان آموزش الکترونیکی و مدرسان دوره باید خود را از تغییرات موجود در اولویت های کاربران، موضوعات فناورانه و ابزار های نوین در دسترس مطلع سازند تا قادر باشند که نحوه سود بردن از آن ها را تعیین کنند (اببر و ارکولار، ۲۰۱۳، ص ۱۲۲۵). مواد آموزشی گوناگون شامل، ویدیو ها، ویلاگ ها، انجمن های برخط و دیگر ابزار های دیجیتال فرصت هایی را برای تمرین دانش آموزان در بیرون از کلاس مهیا می کنند (توسان^۹، ۲۰۱۵، ص ۶۴۱). جانسون به نقل از جهان آموزش^{۱۰} (۲۰۱۳) می نویسند، ابزار های رسانه های اجتماعی، مثل، فیسبوک، می تواند به معلم کمک کند تا والدین را آگاه نگه دارد (جانسون و همکاران، ۲۰۱۵، ص ۹۸۶).

با این وجود، یادگیری الکترونیکی به تنهایی نمی تواند تمام نیاز های شرکت کنندگان در فرایند آموزشی را برآورده سازد (بوران و اوسیوا، ۲۰۱۵، ص ۱۷۸). با یادگیری الکترونیکی صرف که تنها به استفاده از رسانه الکترونیکی در آموزش اشاره می کند، مخالفت می شود (توسان^{۱۱}، ۲۰۱۵، ص ۶۴۱). این روش آموزشی مشکلاتی هم دارد که روش آموزشی را تحت تاثیر قرار می دهد (مظلومیان و همکاران، ۲۰۱۲، ص ۱۲۱۷). هوبارد و تارک نور به نقل از ریفل^{۱۲} و سیلی^{۱۳} (۲۰۰۵) می نویسند، معایب بالقوه ای در استفاده محض از یادگیری الکترونیکی وجود داشته است (هوبارد و تارک نور، ۲۰۱۵، ص ۵۱۵). این روز ها، باور بر این است که آموزش الکترونیکی به تعامل بین فردی صدمه وارد می کند. در میان دیگر کاستی های این روش آموزشی، می توان تنبلی و روابط غیر انسانی یا ماشینی را نام برد. با این حال، در مقابل یادگیری الکترونیکی، روش سنتی فاقد انعطاف پذیری در زمان و ضرورت حضور فیزیکی در کلاس در بیشتر روز های هفته می باشد (مظلومیان و همکاران، ۲۰۱۲، ص ۱۲۱۷).

آموزش از دور یکی از راه های مقابل با آموزش سنتی است (گوزر^{۱۴} و کنر^{۱۵}، ۲۰۱۴، ص ۴۵۹۶). آموزش از دور را می توان آموزش انعطاف پذیر نامید، طرح مدارس باز، دانشگاه باز که به عنوان مدل آموزشی تعریف شده که بدون دیدن هم دیگر و با استفاده از تعدادی تجهیزات انجام می شود (مارسپ و نارین، ۲۰۰۹، ص ۲۸۷۲). کاستی های روش های الکترونیکی و سنتی تلاش بیشتر جهت کشف روشی بهتر را ضروری می کند که بتواند از مزایای هر دو روش استفاده کند (مظلومیان و همکاران، ۲۰۱۲، ص ۱۲۱۷). گوزر و کنر به نقل از مور^{۱۶} و کیرزلی^{۱۷} (۲۰۱۱) آورده اند که آموزش از دور یکی از راه های متناوب مقابله با آموزش سنتی می باشد. دلیل اصلی در پس آموزش از دور مربوط به توانایی تدریس

¹ Keegan
² Kaya
³ Coase
⁴ Oberer
⁵ Erkollar
⁶ Asabere

⁷ Enguah
⁸ Shafique
⁹ Tosun
¹⁰ Education World
¹¹ Tosun
¹² Riffell

¹³ Sibley
¹⁴ Guzer
¹⁵ Caner
¹⁶ Moore
¹⁷ Kearsely

در زمانی است که دانش آموزان و معلم در یک مکان حضور ندارند. آن ها تاکید دارند که مردم فکر می کنند نقطه آغاز آموزش از دور اینترنت می باشد در حالی که نقطه آغازین واقعی از طریق مکاتبه نامه بین معلم و دانش آموز رخ داد (گوزر و کنر، ۲۰۱۳، ص ۴۵۹۶). نسل اول، روش مکاتبه ای بود که در آن یک بسته آموزشی از طریق ادارات پست، ایستگاه های رادیو و تلویزیون به یادگیرنده داده می شد (مظلومیان و همکاران، ۲۰۱۲، ص ۱۲۱۷). نسل دوم، آموزش از دور با تکنولوژی های مجرد مانند، آموزش مبتنی بر رایانه و آموزش مبتنی بر وب همراه بود (آکیاز و سامسا، ۲۰۰۹، ص ۱۷۴۵). یادگیری تلفیقی به سومین نسل از آموزش از دور اشاره می کند (آکیاز^۱ و سامسا، ۲۰۰۹، ص ۱۷۴۵). مظلومیان و همکاران به نقل فیپس^۲ و مریتیس^۳ (۱۹۹۹) که از سو^۴ و براش^۵ (۲۰۰۸) نقل کرده اند، می نویسند، نسل سوم آموزش از دور، آموزش تلفیقی است که بهترین ویژگی های دو روش قبلی را با هم ادغام می کند. (مظلومیان و همکاران، ۲۰۱۲، ص ۱۲۱۷).

همواره تمامی افراد بشر به دلیل محدودیت در زمان و مکان قادر به حضور در تمام نقاط زمین و آموزش دیدن نمی باشند. از طرفی دیگر بنا بر همین دلایل و دلایل دیگری چون محدودیت در امکانات و صرفه اقتصادی نمی توان کلاس های درس را در هر نقطه بر پا نمود. به همین جهت کارشناسان و متخصصان آموزش تصمیم به برپایی روشی جدید در آموزش گرفتند که آموزش از دور نام گرفت. این سبک از آموزش رفته رفته و به تدریج سیر تکاملی خود را هم آهنگ با پیشرفت در ابزار های فناوری طی نمود و با توجه به ظهور و رواج اینترنت و وسایل حمل و نقل تصمیم به برپایی سبکی دیگر تحت عنوان روش تلفیقی گرفتند.

ماتوخین و ژیتکوا^۶ به نقل از کلارک^۷ (۲۰۰۳) می نویسند، در حال حاضر، یکی از برنامه های کاربردی فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و پرورش فناوری یادگیری تلفیقی می باشد. یادگیری تلفیقی ترکیبی از یادگیری چهره به چهره با آموزش مبتنی بر اینترنت، به ویژه نسل دوم که به شرکت کنندگان اجازه همکاری در روند آموزشی را می دهد، می باشد. یادگیری تلفیقی آموزشی است که ۳۰٪ تا ۷۹٪ زمان آموزش آن به صورت برخط باشد (ماتوخین^۸ و ژیتکوا^۹، ۲۰۱۵، ص ۱۸۳).

گوگل سکولار^{۱۰} یکی از خدمات گوگل می باشد که مقالات منتشر شده در ژورنال های پژوهشی را فهرست می کند و شما را برای جستجو ما بین مقالات مهیا می سازد. بر اساس نتایج جستجو در گوگل سکولار، پی برده شد که یادگیری تلفیقی برای اولین بار در ابتدای سال ۲۰۰۰ استفاده شده است. بر همین اساس گوزر^{۱۱} و کنر^{۱۲} (۲۰۱۳) تاریخچه محدودی را برای یادگیری تلفیقی در نظر گرفته و ابتدای آن را به سال های ۱۹۹۹ و ۲۰۰۰ مربوط می دانند (گوزر و کنر، ۲۰۱۳، ص ۴۵۹۷). گوزر و کنر به نقل از مور و کیرزلی (۲۰۱۱) می نویسند که آموزش از دور در ۵ نسل دسته بندی می شود که شامل: مکاتبات، پخش رادیو و تلویزیون، دانشگاه های باز، سخنرانی از دور و اینترنت و وب می باشد. ایده اصلی آموزش از دور، توانایی تدریس و یادگیری با وجود حضور معلم و دانش آموزان در مکان های مختلف، در پس تمام نسل های آموزش از دور به چشم می خورد (گوزر و کنر، ۲۰۱۳، ص ۴۵۹۶). گوزر و کنر در پژوهش خود یادگیری تلفیقی را در دو دوره گذشته و حال طبقه بندی می کنند (البته با توجه به این که این پژوهش در سال ۲۰۱۲ انجام شده است تنها مقالاتی که تا آن تاریخ به چاپ رسیده اند را مورد بررسی قرار داده است). ن ها در این بررسی پژوهش های انجام شده در ارتباط با یادگیری تلفیقی را از سال ۱۹۹۹ تا سال ۲۰۰۹ در گروه گذشته و از سال ۲۰۱۰ تا سال ۲۰۱۲ را در زمره پژوهش های حال گروه بندی نموده اند. همچنین آن ها در ادامه این بررسی ها و طبقه بندی ها گروه پژوهش های گذشته را در سه زیر گروه دیگر طبقه بندی کرده اند. زیر طبقه اول گروه گذشته، از سال ۱۹۹۹ تا سال ۲۰۰۲ را در بر می گیرد، دوران تلاش های اولیه می نامند. زیر طبقه دوم گروه گذشته، از سال ۲۰۰۳ تا سال ۲۰۰۶ را در بر می گیرد، دوران تعریف می نامند. زیر طبقه اول گروه گذشته، از سال ۲۰۰۷ تا سال ۲۰۰۹ را شامل می شود، دوران محبوبیت می نامند (گوزر و کنر، ۲۰۱۳، ص ۴۵۹۷). دوره تلاش های

¹ Akyuz
² Pheeps
³ Meriotees
⁴ So

⁵ Brush
⁶ Clarc
⁷ Matukhin
⁸ Zhitkova

⁹ Google scholar
¹⁰ Guzer
¹¹ Caner

اولیه پژوهش‌هایی را در بر می‌گیرد که از یادگیری تلفیقی به عنوان یک ایده حمایت از یادگیری برخط به کمک یادگیری چهره به چهره سنتی در نظر گرفته شده است اما تعریف دقیقی از یادگیری تلفیقی وجود ندارد (گوزر و کتر، ۲۰۱۳، ص ۴۵۹۸). گوزر و کتر به نقل از اندرسون^۱ (۲۰۰۸) به نقل از الای^۲ (۲۰۰۲) می‌نویسد که گسترش اینترنت، محبوبیت آموزش از دور را افزایش داد و فناوری‌های جدیدی مانند آموزش برخط و یادگیری الکترونیکی یا یادگیری مبتنی بر وب را ایجاد نمود. یادگیری برخط به استفاده از اینترنت به منظور دسترسی به مواد آموزشی، تعامل با محتوا، آموزگاران و دیگر یادگیرندگان تعریف شده است (گوزر و کتر، ۲۰۱۳، ص ۴۵۹۶). گوزر و کتر به نقل از کونی^۳ و همکاران (۲۰۰۰) می‌نویسد که اولین تلاش‌ها بر روی یادگیری تلفیقی در سال ۲۰۰۰ آغاز شد. کونی و همکاران یکی از اولین بررسی‌هایی که از اصطلاح یادگیری تلفیقی استفاده می‌کرد را انجام دادند. آن‌ها قصد داشتند تا عناصر بازی و کار را در یک مهد کودک به جهت دستیابی به فعالیت‌های تلفیقی ترکیب کنند. با وجود این که بررسی‌های آن سال‌های کونی و همکاران از استفاده عمومی یادگیری تلفیقی به دور می‌باشد، هنوز هم به منظور کاربرد یادگیری تلفیقی دارای اهمیت است (گوزر و کتر، ۲۰۱۳، ص ۴۵۹۷).

جانسون به نقل از کلایسنگ^۴ و کورانیکیچ^۵ (۲۰۱۲) و سانگ کرام^۶ (۲۰۱۲) می‌نویسد، تعداد زیادی از محققان اعتقاد دارند که در بین تاکتیک‌های یادگیری، یادگیری تلفیقی مناسب‌ترین روش آموزشی می‌باشد (جانسون و همکاران، ۲۰۱۵، ص ۹۸۵). سیستم یادگیری الکترونیکی در محیط یادگیری تلفیقی مزایای یادگیری کلاسی و برخط را در ارائه محتوا، فعالیت‌ها و اندازه‌گیری و ارزیابی ادغام می‌کند (کورانیکیچ^۷ و کلایسنگ^۸، ۲۰۱۵، ص ۸۰۶). جانسون به نقل از کوبلیچ^۹ و لاروین^{۱۰} (۲۰۱۴) می‌نویسد، تعداد گوناگونی نرم افزار و برنامه کاربردی جهت حمایت تدریس و یادگیری برای ارتقا ارتباط در محیط آموزشی وجود دارد. بنابراین، سرپرستان باید یک برنامه کاربردی مناسب را برای استفاده بچه‌ها در نظر بگیرند و انتخاب کنند (جانسون و همکاران، ۲۰۱۵، ص ۹۸۶). امیدوار کننده‌ترین فناوری آموزش الکترونیکی، یادگیری تلفیقی می‌باشد که آموزش برخط و ترکیبی را با هم ترکیب می‌نماید (کراس نووا، ۲۰۱۵، ص ۴۰۱).

در سال‌های اخیر مفهوم یادگیری تلفیقی به طور فعال مورد بحث قرار گرفته است (پروهورتس^{۱۱} و پلک هانوا^{۱۲}، ۲۰۱۵، ص ۳۸۱۹). ادبیات فاقد تعریفی صریح و مستقل از مفهومی است که مطابق با دنیای آینده باشد (ده ناد^{۱۳} و همکاران، ۲۰۱۴، ص ۵۱۸۵). یادگیری تلفیقی در سر تا سر دنیا در حال انتشار است (نازارنکو^{۱۴}، ۲۰۱۴، ص ۵۳). یادگیری پیوندی اصطلاح دیگری است که هم معنی با یادگیری تلفیقی استفاده شده است (آکیاز و همکاران، ۲۰۰۹، ص ۱۷۴۵). سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۶ را دوران تعریف نامیده اند چرا که بیشترین تعداد مقالات ذکر شده در این دوران به دنبال تعریف یادگیری تلفیقی می‌باشند (گوزر و کتر، ۲۰۱۳، ص ۴۵۹۸). باریوس و همکاران به نقل از گریسون^{۱۵} و وان^{۱۶} (۲۰۰۸) می‌نویسد، یادگیری تلفیقی در اواخر دهه ۱۹۹۰ به عنوان اصطلاحی که به رویکردی تازه در آموزش و پرورش اشاره می‌کرد پدیدار شد که آموزش چهره به چهره سنتی را با آموزش برخط مخلوط می‌کرد (باریوس و همکاران، ۲۰۱۵، ص ۱۲۵۹). گوزر و کتر به نقل از گریسون^{۱۷} و کانوکا^{۱۸} (۲۰۰۴) می‌نویسد، یادگیری تلفیقی، ادغام متفکرانه تجربه‌های یادگیری چهره به چهره کلاس درس با تجربه‌های یادگیری برخط می‌باشد (گوزر و کتر، ۲۰۱۳، ص ۴۵۹۸). یادگیری تلفیقی را می‌توان نوعی از یادگیری الکترونیکی یا گسترش آن در نظر گرفت که تفاوت اصلی آن در ضرورت ارتباط چهره به چهره دانش آموزان با هم و با آموزگار دانست (ماتوخین^{۱۹} و ژیتکووا^{۲۰}، ۲۰۱۵، ص ۱۸۴). کلیمووا و کاستل به نقل از سوردن (۲۰۱۲) می‌نویسد، یادگیری تلفیقی، ترکیب محض یادگیری برخط و چهره به چهره نیست. کلیمووا و کاستل به نقل از کلیمووا و

1 Anderson

2 Ally

3 Cooney

4 Khlaisang

5 Koraneekij

6 Songkram

7 Koraneekij

8 Khlaisang

9 Cubelic

10 Larwin

11 Prohorets

12 Plekhanova

13 Dehnad

14 Nazarenko

15 Garrison

16 Vaughan

17 Garrison

18 Kanuka

19 Matukhin

20 Zhitkova

پولوا^۱ (۲۰۱۱) و پاریس^۲ (۲۰۰۱) می نویسد، این ترکیبی از روش های آموزشی، که بهترین روش انتقال را برای دست یابی موفقیت آمیز به اهداف یادگیری مورد استعمال قرار می دهد. در آن نه تنها به یک معلم با تجربه و منعطف بلکه به یک یادگیرنده خود تنظیم و مستقل نیاز داریم (کلیمووا و کاستل، ۲۰۱۵، ص ۴۷۸). بوران و اوسیوا به نقل از ماتوخین و آبسکوف^۳ (۲۰۱۴) می نویسد، تعداد زیادی از پژوهشگران یادگیری تلفیقی را تحت عنوان، روشی آموزشی که مزایای یادگیری الکترونیکی و کلاسی را در هم می آمیزد، تعریف کرده اند (بوران و اوسیوا، ۲۰۱۵، ص ۱۷۸). گوزر و کتر به نقل از راسل^۴ و گراهام^۵ (۲۰۰۳) در تعریف یادگیری تلفیقی می نویسد که یادگیری تلفیقی ترکیبی از سیستم چهره به چهره با سیستم انتقال از دور می باشد ... امام بیشتر از نمایش یک صفحه از یک سایت در پرده کلاس می باشد ... آن هایی که از یادگیری تلفیقی استفاده می کنند تلاش دارند تا مزایای روش های چهره به چهره و بر خط را به حداکثر برسانند (گوزر و کتر، ۲۰۱۳، ص ۴۵۹۸). هوبارد و تارک نور به نقل از الیور^۶ و تریگول^۷ (۲۰۰۵) می نویسد، روش یادگیری تلفیقی را به عنوان ترکیبی منسجم از هر دو روش یادگیری، مانند یادگیری چهره به چهره و روش یادگیری مجازی مبتنی بر وب، دسته بندی می کند (هوبارد و تارک نور، ۲۰۱۵، ص ۵۱۵). کلیمووا و کاستل به نقل از وایت لاک^۸ و جلفز^۹ (۲۰۰۳) می نویسد، اکنون اصطلاح یادگیری تلفیقی به طور متداول به ویژه در سازمان ها و موقعیت های آموزشی بالاتر استفاده می شود. تعریف این اصطلاح از زمانی که با شیوه های گوناگون توسط افراد مختلف استفاده شده است کاملا دشوار می باشد. روی هم رفته، سه معنی رایج برای یادگیری پیوندی وجود دارد. کلیمووا و کاستل به نقل از دریس کول^{۱۰} (۲۰۰۲) رایج ترین تعاریف را به شرح زیر می داند:

۱. ادغام روش های برخط مبتنی وب با یادگیری سنتی

۲. ترکیب ابزار و رسانه های به کار رفته در محیط یادگیری الکترونیکی

۳. ترکیب تعدادی از روش های آموزش و یادگیری صرف نظر از فناوری های استفاده شده (کلیمووا و کاستل، ۲۰۱۵، ص ۴۸۰).

یادگیری تلفیقی یک سیستم آموزش ترکیبی است که روش های متعدد آموزشی، یادگیری های گوناگون از دور و یادگیری در کلاس درس را با هم ادغام می کند (شفیق^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۴، ص ۱۵۴۶). آموزش تلفیقی به عنوان ترکیبی از آموزش سنتی چهره به چهره با آموزش از دور و برخط درک شده است (باریوس و همکاران، ۲۰۱۵، ۱۲۵۹). کراس نووا به نقل از گوزر^{۱۲} و کانر^{۱۳} (۲۰۱۳) می نویسد، یادگیری تلفیقی را می توان به عنوان روش آموزشی تعریف کرد که موثرترین تکنیک های آموزش چهره به چهره را با همکاری تعاونی بر خط ترکیب می کند، هر دو متشکل از نظامی می باشد که توابع در ارتباطی پایدار و به شکل یک کل واحد هستند (کراس نووا، ۲۰۱۵، ۴۰۱).

یادگیری ترکیبی به عنوان ترکیبی از چندین رویکرد یادگیری شناخته شده است. پروهورتس و پلک هانوا به نقل از دریس کول^{۱۴} و کارلینر^{۱۵} (۲۰۰۵) آورده است، یادگیری تلفیقی ادغام روش های تعامل برخط و برون خط می باشد، بنابراین می تواند مواد را در قالب نا همگام به همان خوبی قالب هم گام ارائه کند (پروهورتس و پلک هانوا، ۲۰۱۵، ص ۳۸۱۹). یادگیری تلفیقی، حالتی انعطاف پذیر، پیوندی، مخلوط و یا توزیع شده از یادگیری می باشد (جانسون و همکاران، ۲۰۱۵، ص ۹۸۵). پروهورتس و پلک هانوا به نقل از بادی^{۱۶} و همکاران (۲۰۱۳) یادگیری تلفیقی را به عنوان ترکیبی از بهترین آموزش های چهره به چهره و برخط تعریف می کند تا نتایج را بهبود و دسترسی از طریق مقرون به صرفه

1 Poulouva
2 Paris
3 Obskov
4 Russel
5 Graham
6 Oliver

7 Trigwell
8 Whitelock
9 Jelfs
10 Driscoll
11 Chafiq
12 Guzer

13 Caner
14 Driscoll
15 Carliner
16 Boddy

افزایش یابد (پروهورتس و پلک هانوا، ۲۰۱۵، ص ۳۸۱۹). پروهورتس و پلک هانوا به نقل از مالسوچی^۱ و همکاران (۲۰۱۱) می نویسد، یادگیری تلفیقی ترکیبی از چندین روش یادگیری می باشد. همچنین احتمال دارد این روش شامل ترکیبی از کلاس چهره به چهره، یادگیری خود گام و کلاس برخط باشد (پروهورتس و پلک هانوا، ۲۰۱۵، ص ۳۸۱۹). یادگیری تلفیقی می تواند به به درک بیشتر یادگیرنده از یادگیری برخط و سنتی کمک کند. دلیل این امر این است که یادگیری تلفیقی برای یادگیرندگان تجارب غنی یادگیری را تدارک می بیند (جانسون و همکاران، ۲۰۱۵، ص ۹۸۵). پروهورتس و پلک هانوا به نقل از کلینک^۲ (۲۰۰۶) می نویسد، یادگیری تلفیقی در هم آمیختن متفکرانه تجارب آموزش چهره به چهره کلاسی با تجارب یادگیری برخط می باشد (پروهورتس و پلک هانوا، ۲۰۱۵، ص ۳۸۱۹).

ادبیات، چرایی استفاده مردم از یادگیری تلفیقی را گزارش داده است (سیوانگ و میواک، ۲۰۱۵، ص ۲۹۵). یادگیری تلفیقی در آموزش عالی متداول شده است و دلیل آن در انعطاف پذیری مربیان در جهت ادغام فناوری آموزشی با تدریس می باشد (کورانیکیچ و کلاسننگ، ۲۰۱۵، ص ۸۰۶). سیوانگ و میواک به نقل از وانگ و همکاران (۲۰۰۹) می نویسد، مربیان مختلف جهت ایجاد بهترین مدل یادگیری برای دانش آموزان شان، درس های خود را به دلایل مختلف ترکیب کردند تا کارآمدترین محیط یادگیری را خلق کنند (سیوانگ و میواک، ۲۰۱۵، ص ۲۹۵). همچنین، مربیان می توانند تدریس موثرتری را با اجرای روش دانش آموز محور ارائه کنند (کورانیکیچ و کلاسننگ، ۲۰۱۵، ص ۸۰۶). سیوانگ و میواک به نقل از وانگ^۳ و همکاران (۲۰۰۹) می نویسد، مربیان به منظور بیشینه ساختن مزایای یادگیری چهره به چهره سنتی و یادگیری برخط از یادگیری تلفیقی استفاده کردند (سیوانگ و میواک، ۲۰۱۵، ص ۲۹۵). دانش آموزان می توانند در هر زمانی و در هر مکانی به محتوا دسترسی پیدا کنند و آن را مطالعه کنند (کورانیکیچ و کلاسننگ، ۲۰۱۵، ص ۸۰۶). سیوانگ و میواک به نقل از ابوریسد^۴ (۲۰۱۳) و گونزالکس^۵ (۲۰۱۳) می نویسد، دلایل ارائه شده بودند انعطاف پذیری که یادگیری تلفیقی ایجاد می کرد، سیوانگ و میواک به نقل از آداس^۶ و آیدا^۷ (۲۰۱۳) می نویسد، ایجاد علاقه به مطالعه، سیوانگ و میواک به نقل از پیرسی^۸ (۲۰۰۹)، با درس های جالب، سیوانگ و میواک به نقل از وانگ و همکاران (۲۰۰۹)، پالاک^۹ و والس^{۱۰} (۲۰۰۹)، الیس و همکاران (۲۰۰۶)، جهت افزایش ارتباط، سیوانگ و میواک به نقل از مورری^{۱۱} (۲۰۰۰)، برای شبکه های اجتماعی، به نقل از ابوریسد (۲۰۱۳) و پیپ^{۱۲} (۲۰۱۰)، جهت توسعه مهارت های یادگیری مستقل، به نقل از ابوریسد (۲۰۱۳) و فیلیم بن^{۱۳} (۲۰۰۸)، جهت افزایش دسترسی به مواد آموزشی، به نقل از ابوریسد (۲۰۱۳)، اندرسون^{۱۴} (۲۰۰۷) و الیس^{۱۵} و همکاران (۲۰۰۶)، جهت حمایت تعاون، به نقل از آیدل^{۱۶} من (۲۰۱۳) و لیسنر^{۱۷} (۲۰۰۹)، جهت برانگیختن دانش آموزان، به نقل از ورناداکیس^{۱۸} و همکاران (۲۰۱۱)، ایجاد محیط یادگیری دانش آموز محور، به نقل از مولاما^{۱۹} (۲۰۱۰)، جهت حمایت از رویکرد های تدریس موجود و و ایجاد راه حل های شایسته انفرادی (سیوانگ و میواک، ۲۰۱۵، ص ۲۹۵). سیوانگ و میواک به نقل از الیس و همکاران (۲۰۰۶) می نویسد، همچنین مطالعات نشان داده است که معلمان از فناوری استفاده می کنند تا تعاون دانش آموزان، آموزش پروژه محور و حل مساله را حمایت کنند (سیوانگ و میواک، ۲۰۱۵، ص ۲۹۵)، به نقل از لیسنر (۲۰۰۹) و پیپ (۲۰۱۰) می نویسد، زمان کلاس را کاهش می دهد (سیوانگ و میواک، ۲۰۱۵، ص ۲۹۵). پروهورتس و پلک هانوا به نقل از بادی و همکاران (۲۰۱۳) مزایای یادگیری تلفیقی را به شکل زیر مطرح می کنند:

دانش آموزان تجربه مثبتی بدست آورده و به یادگیری و آموزش به واسطه فناوری گرایش می یابند، سبک های مختلف یادگیری را پشتیبانی می کند، نتایج بهبود یافته یادگیری را می پروراند و تعامل میان یادگیرندگان، بین دانش آموزان و معلمان، همچنین با کارشناسان و

1 Malcevski
2 Klink
3 Wang
4 Aborisade
5 Gonzalez
6 Adas
7 Ayda

8 Pearcy
9 Palak
10 Walls
11 Murry
12 Pape
13 Filimban
14 Anderson

15 Ellis
16 Aydelman
17 Leithner
18 Vernadakis
19 Mullamaa

جوامع بیرونی و منابع مختلف یادگیری را افزایش می دهد، انعطاف ایجاد کرده و زمان بیشتری برای انعکاس در بحث های برخط فراهم می نماید، محیط یادگیری فعال تر و تعاملی را فراهم کرده که سطوح بالاتری از علاقه را نتیجه می دهد، اهمیت طراحی آموزشی را برای دستاورد های یادگیری مطلوب برجسته می کند، فرصتی دوباره برای طراحی اساسی روش های یادگیری و آموزشی فراهم می نماید تا افزایش تاثیر، راحتی و کارایی را تحقق بخشد، راه های بهتری جهت رسیدگی به نیاز های متعدد فراگیران و سبک های آموزشی و همچنین مبنای آموزشی قوی برای دانش آموزان درگیر و پایدار مهیا می نماید (پروهوتس و پلک هانوا، ۲۰۱۵، ص ۳۸۱۹).

ماولن و ابراهیم به نقل از وان^۱ (۲۰۰۷) می نویسند، هدف این دوره های یادگیری ترکیبی الحاق بهترین ویژگی های یادگیری کلاسی با بهترین ویژگی های یادگیری برخط به منظور ترویج فعال فرصت های یادگیری خود راهبر با افزودن انعطاف پذیری می باشد (ماولن و ابراهیم، ۲۰۱۲، ص ۵۶۳). هدف یادگیری تلفیقی، ایجاد فرایند یادگیری موثرتر با استفاده از انتقال قسمتی از آموزش به محیط الکترونیکی می باشد. این روش اجازه می دهد تا چهار چوب یادگیری نه تنها از نظر تعداد دانش آموزان بلکه از نظر فضا و مکان نیز گسترش پیدا کند و یادگیری همیشه و در همه جا در دسترس باشد. انتقال محتوا از کتاب به محتوای فعال یکی از مزیت های اصلی یادگیری تلفیقی می باشد. کراس نووا و دمشکو به نقل از کول^۲ و فاستر^۳ (۲۰۰۸) می نویسند، دانش آموزان می توانند در هر زمان مناسبی در خارج از کلاس مطالعه کنند و در نتیجه کارایی آموزش را افزایش دهند. تعداد زیادی از معلمان دریافته اند که اجازه دادن به دانش آموزان جهت درگیری با مواد آموزشی در بیرون از کلاس، آن ها می توانند زمان ذخیره کنند و یادگیری دانش آموزان را افزایش دهند و این اجازه را به آن ها می دهد تا از زمان کلاس بهره به چهره برای عیب یابی استفاده کنند (کراس نووا و دمشکو، ۲۰۱۵، ص ۴۰۵). انواع گوناگونی از تکالیف اجزای برخط دوره تلفیقی در هم در حذف شکاف های دانشی و هم مطالعه عمیق مواد آموزشی شرکت می نمایند. این رویکرد اعتماد به نفس دانش آموزان را بسط می دهد آن ها باید سطح مناسبی از مشکل را تعریف نمایند و گزینه درست را انتخاب کنند (کراس نووا، ۲۰۱۵، ص ۴۰۱).

در سال های اخیر تعداد موسسات آموزش عالی ارائه دهنده دوره های یادگیری تلفیقی به صورت قابل توجهی افزایش یافته است (باریوس^۴ و همکاران، ۲۰۱۵، ۱۲۵۹). کراس نووا به نقل از لیتل جان^۵ و پگلر^۶ (۲۰۰۷) می نویسند، مدرسان درباره یادگیری تلفیقی هم چنان که ابعاد تازه ای را به یادگیری اضافه می کند بسیار خوش بین هستند چون که ادغام زمان، فضا و رسانه امکانات تازه ای را به انواع فعالیت هایی دانش آموزی که می توانند انجام دهند و راه هایی که می توانند با استفاده از لوازم الکترونیکی در دسترس مشارکت کنند را ارائه می دهد (کراس نووا، ۲۰۱۵، ص ۴۰۱).

ماولن و ابراهیم به نقل از آگاسورپ^۷ و گراهام^۸ (۲۰۰۳) می نویسند، می توان محیط یادگیری تلفیقی را به عنوان بهترین موقعیت دو دنیای برخط و چهره به چهره پیشنهاد داد (ماولن و ابراهیم، ۲۰۱۲، ص ۵۶۳). مهم این است که دانش آموزان توانایی انتخاب دارند که بطور اساسی پایه هر نوع خلاقیتی می باشد. به علاوه، افراد وقتی بیش از یک رسانه برای استفاده دارند بهتر یاد می گیرند (کراس نووا، ۲۰۱۵، ص ۴۰۱). ارتقا روش ها و فناوری های درگیر یادگیری تلفیقی نقش معلم در روند تدریس را به خوبی تغییر می دهد. معلم موقعیت برجسته خود را از دست می دهد و رهبر شرکت کنندگان می شود. به علاوه نه تنها نقش معلم تغییر کرده است، بلکه کلمه معلم تبدیل به مربی^۹ شده است (کراس نووا و دمشکو، ۲۰۱۵، ص ۴۰۶). ماولن و ابراهیم به نقل از آگاسورپ و گراهام (۲۰۰۳) می نویسند، یادگیری تلفیقی محیط یادگیری برخط را بدون از دست رفتن تعامل رو در رو ادغام می کند (ماولن و ابراهیم، ۲۰۱۲، ص ۵۶۳). دانش آموزان ضعیف فرصت دارند تا ابتدا برخی از تکالیف ساده را انجام دهند، در حال که دانش آموزان قوی فرصت دارند مستقیماً به سراغ تکالیف بسیار پیچیده بروند (کراس نووا، ۲۰۱۵، ص ۴۰۱). یادگیری

¹ Vaughan

² Cole

³ Foster

⁴ Barrios

⁵ Littlejohn

⁶ Pegler

⁷ Osguthorpe

⁸ Graham

⁹ Tutor

ترکیبی شامل فعالیت های خود راهبر به علاوه ادغام کلاس های آموزش چهره به چهره با آموزش به کمک معلم می باشد(شمس^۱، ۲۰۱۳، ص ۱۵۸۸). یادگیری تلفیقی امکان تغییر در سرعت خود کار و مطالعه مواد آموزشی را ایجاد می کند(کراس نووا، ۲۰۱۵، ۴۰۱).

از آن جا که محیط یادگیری تلفیقی ترکیبی از تعامل چهره به چهره و برخط را ارائه می کند، شرکت کنندگان در این روش از مزایای هر دو روش یادگیری سود می برند(ماولن و ابراهیم، ۲۰۱۲، ص ۵۶۴). اصطلاح یادگیری تلفیقی، عناصر آموزش چهره به چهره از جمله، یادگیری شخصی، تعامل اجتماعی و برخورد مستقیم با زبان را با هم ترکیب می کند و تنوع و انعطاف پذیری بسیار بزرگ تری از یادگیری سنتی را می پذیرد (بوران و اوسیوا، ۲۰۱۵، ص ۱۷۸). در واقع محیط یادگیری تلفیقی با ابزارهایی جهت حمایت مهارت های عمومی دانش آموزان غنی شده است(کاشفی^۲ و همکاران، ۲۰۱۲، ص ۳۴۲). یادگیری تلفیقی آموزش چهره به چهره سنتی و محیط آموزشی را به همراه انواع متنوعی از آموزش های مبتنی بر فناوری کامل می کند(توسان^۳، ۲۰۱۵، ص ۶۴۱). تعامل مولفه ای حیاتی در ساخت تجربه یادگیری موفق می باشد(ماولن و ابراهیم، ۲۰۱۲، ص ۵۶۴). محیط یادگیری تلفیقی برای دانش آموزان فرصت هایی را ارائه می کند تا هم از آموزش چهره به چهره و هم یادگیری الکترونیکی سود ببرند(کاشفی و همکاران، ۲۰۱۲، ص ۳۴۲). تعامل یادگیرنده با محتوا، تعامل یادگیرنده با یادگیرنده و تعامل یادگیرنده با معلم می توان موفقیت یا شکست دانش آموز را در فرایند یادگیری معین کند، بنابراین تعامل شاخصی مهم در تعیین موفقیت آموزش برخط می باشد(ماولن و ابراهیم، ۲۰۱۲، ص ۵۶۴).

یادگیری تلفیقی، قالبی است که به سرعت در آموزش سرتاسر دنیا در حال رشد است (نازارنکو^۴، ۲۰۱۵، ص ۷۷). کراس نووا به نقل از گوزر و کانر(۲۰۱۳) می نویسد، سیستم در صورتی به طور موثر عمل می کند که اگر اجزای آن متعادل باشند و روش ها مناسب اهداف آموزشی برنامه باشند(کراس نووا، ۲۰۱۵، ۴۰۱). یادگیری تلفیقی در مقایسه با دوره های یادگیری سنتی تعدادی مزایا دارد. ماولن و ابراهیم به نقل از ژوبان^۵، هارتمن^۶، جاج^۷، موسکال^۸ و سورگ^۹ (۲۰۰۵) می نویسند، نخستین مزیت یادگیری تلفیقی این است که روشی امیدوار کننده برای برنامه های آموزشی آینده می باشد که مزایایی را به دانش آموزان، مدیران و مربیان تقدیم می کند(ماولن و ابراهیم، ۲۰۱۲، ص ۵۶۳). یکی از مزایای یادگیری تلفیقی این است که به آسانی با نیازهای یادگیرندگان سازگار می شود. این سازگاری از راه های متفاوتی که منابع برخط متواند استفاده شود سرچشمه می گیرد. مهم ترین مولفه یادگیری ترکیبی، انعطاف پذیری آن می باشد. اگر معلم در حال تحصیل دوره متوجه هر گونه مساله ای در یادگیرندگان شود، بلافاصله می تواند این مسائل را با تغییر مواد و فعالیت های یادگیری حل کند (بوران و اوسیوا، ۲۰۱۵، ص ۱۷۹). بوران و اوسیوا به نقل از نیزکودابوف^{۱۰} و اوسیوا(۲۰۱۵) می نویسند، مزیت دیگر آن است که دانش آموزانی که در طرح ریزی دوره درگیرند می توانند تفکر خلاق و انتقادی خود را با موفقیت رشد دهند. به علاوه، یادگیری تلفیقی به دانش آموزان اجازه می دهد تا مستقل باشند. یادگیری مستقل، بازخوردی پایدار بدون کمک معلم را فراهم می نماید. دانش آموزان به راحتی می توانند نتایج شان را بیابند و پیشرفت شان را ببینند. بنابراین، نقش معلم از سخنران به تسهیل کننده تغییر می یابد که به نظارت و ارزیابی پیشرفت دانش آموزان کمک می کند و فرصتی برای ارائه مستقل را ارائه می دهد. به علاوه، نقش یادگیرندگان به خوبی تغییر کرده است. مزیت بزرگ، مشارکت فعال یادگیرندگان در فرایند تحصیل می باشد (بوران و اوسیوا، ۲۰۱۵، ص ۱۷۹). یکی دیگر از مزایای یادگیری ترکیبی آن است که حجم کار معلم ها را کاهش می دهند و آن ها زمان بیشتری را برای کار با مواد با توجه به نیازهای دانش آموزان دارند. داشتن بازخورد از یادگیرندگان بسیار مهم می باشد با توجه به این آن ها به ارتباط با دیگر یادگیرندگان بیرون از کلاس بیشتر علاقمند می شوند. یادگیری تلفیقی به یادگیرندگان اجازه کار اضافی را می دهد (بوران و اوسیوا، ۲۰۱۵، ص ۱۷۹). کلیمووا و کاستل به نقل از سوردن^{۱۱} (۲۰۱۲) می نویسند، یادگیرنده توقع دارد تا نه تنها با مواد یادگیری بلکه با هم سالان خود نیز

¹ Shams
² Kashefi
³ Tosun
⁴ Nazarenko

⁵ Dziuban
⁶ Hartman
⁷ Guge
⁸ Moskal

⁹ Sorg
¹⁰ Nizkodubov
¹¹ Sorden

تعامل کند. به علاوه، او می خواهد به طور مستقل مطالعه کند، او می خواهد در یادگیری خود سیار باشد. تمام این سه خصیصه به رویکرد یادگیری تازه ای نیاز دارند که یادگیری تلفیقی یا پیوندی بهترین گزینه به نظر می رسد (کلیمووا و کاستل، ۲۰۱۵، ص ۴۷۸). هوبارد و تارک نور به نقل از فلک^۱ (۲۰۰۲) می نویسد، بنابراین، علاقه به روش یادگیری تلفیقی که در آن محیط چهره به چهره کلاسی با انواع گوناگونی از ابزار رسانه ای پشتیبانی مجازی ترکیب شده، افزایش یافته است (هوبارد و تارک نور، ۲۰۱۵، ص ۵۱۵). ماولن و ابراهیم به نقل از سالمون^۲ و لاونس^۳ (۲۰۰۵) می نویسند، از نظر زیر ساخت ها و نگهداری ساختمان های کلاسی مقرون به صرفه می باشد. ماولن و ابراهیم به نقل از گراهام^۴ (۲۰۰۶) می نویسند، معلمان درباره محیط یادگیری تلفیقی خوشبین هستند چون آن ها را قادر به یادگیری بیشتر درباره دانش آموزان شان می سازد. ماولن و ابراهیم به نقل از گراهام^۴ (۲۰۰۶) می نویسند، از جمله مزیت های دیگر ترکیب مواد گوناگون سفارشی با توجه به نیاز های فراگیران می باشد (ماولن و ابراهیم، ۲۰۱۲، ص ۵۶۳).

هوبارد^۴ و تارک نور^۵ به نقل از کیم^۶ و همکاران^۷ (۲۰۱۳) می نویسند، یادگیری الکترونیکی تلفیقی در حال تبدیل شدن به روشی محبوب و محبوب تر در محیط آموزشی می باشد (هوبارد و تارک نور، ۲۰۱۵، ص ۵۱۵). با این وجود، یادگیری تلفیقی معایبی هم دارد. یکی از اشکالات بیشتر دوره های برخط این است که مشابه با دوره های چهره به چهره پیشین خود طراحی شده اند. آن ها شامل مواد مشابه، تعداد ساعت مشابه، هدایت توسط معلمان مشابه ای که تعامل چهره به چهره با دانش آموزان را دارند. همچنین آن بیشتر توجه معلمان را به سمت طراحی دوره برخط و آموزش برخط معطوف می کند. در نظر داشته باشیم که چنین دوره ای باید توسط گروه ی از برنامه نویسان حرفه ای و معلمان طراحی شود (بوران و اوسیوا، ۲۰۱۵، ص ۱۷۹).

هوبارد و تارک نور به نقل از زلیوس^۷ و همکاران^۸ (۲۰۱۱) می نویسند، مفهوم یادگیری تلفیقی فرصتی را مهیا می کند تا پیشرفت هایی که در محیط یادگیری مجازی ارائه شده است با بهترین مزایا و تمرین های محیط کلاس چهره به چهره ادغام شود (هوبارد و تارک نور، ۲۰۱۵، ص ۵۱۵). کلیمووا و کاستل به نقل از زیوبان^۸ و همکاران^۹ (۲۰۰۵) می نویسند، معمولاً انتخاب یک ترکیب توسط چند عامل از جمله ماهیت محتوای دوره و اهداف یادگیری، ویژگی های دانش آموزان و اولویت های یادگیری، تجارب معلم و سبک آموزش یا منابع برخط تعیین می گردد (کلیمووا و کاستل، ۲۰۱۵، ص ۴۸۱).

دلایل اصلی به کار گیری آموزش ترکیبی در تدریس به شرح زیر است:

۱. کلیمووا و کاستل به نقل از گراهام^۹ (۲۰۰۳) می نویسند، کمک به آموزش به دلیل حمایت بیشتر تاکتیک های تعاملی نه فقط آموزش چهره به چهره.

۲. کلیمووا و کاستل به نقل از برافی^{۱۰} (۱۹۹۳) می نویسند، یادگیری مشارکتی را مورد تشویق قرا می دهد، دانش آموزان یا مربیان می توانند با هم بر روی بعضی از پروژه ها در هر زمان و مکانی کار کنند.

۳. آگاهی های بین فرهنگی را با کنار هم قرار دادن پژوهش گران، مربیان و دانش آموزان از هر جای دنیا عمق می بخشد.

¹ Fleck
² Salmon
³ Lawness
⁴ Hubbard

⁵ Tarek Noour
⁶ Kim
⁷ Tselios
⁸ Dziuban

⁹ Graham
¹⁰ Bruffee

۴. کلیمووا و کاستل به نقل از گراهام و همکاران (۲۰۰۳) می نویسند، بسیاری از هزینه های آموزش و یادگیری را کاهش می دهد و دانش آموزان مجبور به تقبل بسیاری از سفر ها جهت تکمیل آموزش خود نیستند.

۵. کلیمووا و کاستل به نقل از کافیلد^۱ (۲۰۰۴)، گریگورک^۲ (۱۹۷۹)، هوباکوا و سمرادوا^۳ (۲۰۱۳) و پولوا و سیمونوا^۴ (۲۰۱۲) می نویسند، ممکن با سبک یادگیری دانش آموزان تطابق کند اگر چه توافق نظر واضحی در این باره وجود ندارد.

فناوری های نوین در حال دگرگون سازی جهان ما هستند و آموزگاران باید آماده باشند تا هم چنان که یادگیرندگان با بازی های رایانه ای، تماشای فیلم در یوتیوب و خواندن کتاب های دیجیتال بزرگ می شوند، این فناوری ها را با کلاس ادغام نمایند. با این وجود، یادگیری الکترونیکی به تنهایی نمی تواند تمام نیاز های شرکت کنندگان در فرایند آموزشی را برآورده سازد (بوران^۵ و اوسیوا^۶، ۲۰۱۵، ص ۱۷۸).

سزتو^۷ به نقل از استیسی^۸ و ویسن برگ^۹ (۲۰۰۷) و سزتو (۲۰۱۱) می نویسند، گسترش آموزش و یادگیری تحت حمایت فناوری اطلاعات و ارتباطات، اخیرا فرصت های آموزشی متنوعی را برای دانش آموزان چهره به چهره و برخط در آموزش عالی مطرح کرده است (سزتو، ۲۰۱۴، ص ۴۲۵). آموزش برخط در برنامه تلفیقی به مولفه های برخط برنامه درسی اشاره می کند (کارتر، ۲۰۱۳، ص ۵۵۸). در نتیجه، تنها ادغام روش تدریس سنتی و یادگیری الکترونیکی می تواند نتایج مطلوب را به بار آورد. ما بین فناوری های یادگیری الکترونیکی گوناگون، یادگیری تلفیقی به عنوان موثرترین روش و چشم اندازی که باید در فرایند آموزشی دانشگاه های مدرن به اجرا در بیاید، پنداشته شده است (بوران و اوسیوا، ۲۰۱۵، ص ۱۷۸).

¹ Coffield
² Gregorc
³ Semradova

⁴ Simonova
⁵ Buran
⁶ Evseeva

⁷ Szeto
⁸ Stacey
⁹ Wiesenberg

بحث و نتیجه گیری

آموزش هیبریدی را می توان تلاشی مدرن در جهت مقابله با کاستی های روش های سنتی آموزش در نظر گرفت. در این روش بر خلاف برخی از روش ها مانند آموزش از دور، سعی در حذف و کنار زدن آموزش های کلاسی ندارد بلکه بر عکس، تلاش دارد تا با پوشش عیب ها آن را به روشی موثر و کارآمد تبدیل نماید. در این روش سعی بر آن است تا بین آموزش از دور و آموزش کلاسی نوعی تفاهم برقرار نماید و آن دو را در کنار هم و دست در دست هم به خدمت آموزش در بیاورد. همان گونه که عنوان شود از مهم ترین مزایای آموزش کلاسی وجود ارتباط چهره به چهره بین عوامل مختلف در کلاس می باشد. شاید همین عامل را به توان به عنوان هنصر اصلی در نظر گرفت که خیلی از کارشناسان را وادار به حفظ آن نموده است. اما، با همه ی این ها نقاط ضعف فراوانی که در این روش وجود دارد تلاش متخصصان را بر آن داشت تا آن ها را مرتفع نمایند. در همین راستا بود که روش های آموزش از دور مطرح شد. در این روش خیلی از نقص های روش کلاسی رفع شد اما، خود سبب ایجاد نقایص دیگری شد. شاید این روش توانست خیلی از مساله هایی که آموزش کلاسی با آن رو به رو بود را برطرف نماید اما، سرچشمه ی خیلی از مسائل دیگر شد و مشکلاتی بس دشوارتر را به بار آورد. در همین متخصصان امر تلاش های خود را ادامه دادند تا این که روشی جدید مطرح شد. روشی جدید که اگر آن را باز کنیم و درون و ماهیت آن را ببینیم چیزی تازه و نوآورانه را در لوای آن ببینیم. روش آموزش کلاسی و روش آموزش از دور عناصر اصلی این روش را تشکیل می دهند. اما، با همه این ها روشی نوین به شمار می رود که خیلی از مساله های پیش روی آموزش کلاسی و آموزش از دور را ندارد و خود مادر خیلی از مشکلات نیز نمی باشد. چرا که آن چه این روش را به عنوان رویکردی نوین مطرح می نماید خلاقیت و نوآوری است که در ترکیب این دو روش مورد استفاده قرار می گیرد. بر همین اساس می توان این روش را روشی نوین دانست که در پاسخ به کاستی های دو روش قبل، روش کلاسی و آموزش از دور، شکل گرفته و توانسته تا حد زیادی آن ها را نیز رفع نماید.

بر پایه پژوهش انجام شده پیشنهاد می گردد تا این روش به صورت آزمایشی در دوره های مختلف تحصیلی به اجرا در آید و نتایج آن برای تصمیم گیری های بهتر و دقیق تر ارائه گردد. همچنین می توان از این روش نوین در جهت رفع خیلی از مسائلی که کلاس های آموزشی با آن روبه رو است استفاده نمود. البته لازم به ذکر است، اجرای این روش در هر محیط و شرایطی دور از انتظار است چرا که نیازمند مجموعه ای از امکانات سخت افزاری و نرم افزاری می باشد.

منابع

بنی هاشم، سید کاظم، رضایی، عیسی، بدلی، مهدی، و دانا، علی. (۱۳۹۳). بررسی تاثیر استفاده از یادگیری تلفیقی بر خلاقیت دانشجویان. ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۱، ۱۲۷-۱۱۳.

پاکدامن، افسانه، و کریمی، زهره. (۱۳۹۴). مقایسه آموزش مجازی به صورت ترکیبی با روش کارگاهی در دانش و نگرش مرتبط با ارزیابی خطر پوسیدگی در دانشجویان دندان پزشکی. مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، ۵، ۷۷۱-۷۶۵.

ثقفی، محمودرضا. (۱۳۹۴). یک مدل جامع مرکب برای آموزش معماری: تلفیقی از محیط های یادگیری حضوری و مجازی. فناوری آموزش، ۴، ۲۶۳-۲۵۳.

حاج رضایی، بهار، روشنی علی بنه سی، حسن، شاهعلی زاده، محمد، زینالی، مریم، و بدلی، مهدی. (۱۳۹۴). بررسی اثربخشی یادگیری تلفیقی بر مهارت های تفکر انتقادی دانشجویان پرستاری. آموزش پرستاری، ۱، ۵۹-۴۹.

عجم، علی اکبر. (۱۳۹۴). بررسی دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه پیام نور به رویکرد یادگیری ترکیبی بر حسب متغیر های فردی و سطح مهارت رایانه ای. پژوهش های آموزش و یادگیری، ۶، ۲۱۰-۱۹۵.

موحدی، منیره، اسماعیلی فر، محمد صادق، و غلامی پور، نادیا. (۱۳۹۴). تاثیر یادگیری تلفیقی مبتنی بر شبکه های اجتماعی بر خودکارآمدی دانش آموزان متوسطه دوم در درس ریاضی. فناوری آموزش و یادگیری، ۳، ۲۲-۷.

Akyüz, H. I., Samsa, S. (2009). The effects of blended learning environment on the critical thinking skills of students. *Social and Behavioral Sciences*, 1, 1744- 1748.

Barrios, M., González-Teruel, A., Cosculluela, A., Fornieles, A., Turbany, J. (2014). Structure And Performance Assessment In Traditional Face-To- Face And Blended Learning Statistics Courses. *Social and Behavioral Sciences*, 141, 1259- 1262.

Barzegar, N., Farjad, S., Hosseini, N. (2012). The effect of teaching model based on multimedia and network on the student learning (case study: Guidance schools in Iran). *Social and Behavioral Sciences*, 47, 1263- 1267.

Buran, A., Evseeva, A. (2015). Prospects of Blended Learning Implementation at Technical University. *Social and Behavioral Sciences*, 206, 177- 182.

Cavus, N (2015). Distance Learning And Learning Management Systems. *Social and Behavioral Sciences*, 191, 872- 877.

Chafiq, N., Benabid, A., Bergadi, M., Touri, B., Talbi, M., Lima, L. (2014). Advantages and Limits of the Implementation of Blended Learning for Development of Language Skills in Scientific Students. *Social and Behavioral Sciences*, 116, 1546- 1550.

ISC
دارلده مجور
۹۶۱۷-۱۲۸۰۲

Dehnad, A., Afsharian, F., Hosseini, F., Soltani Arabshahi, S. K., Bigdeli, S. (2014). Pursuing a definition of self-directed learning in literature from 2000-2012. *Social and Behavioral Sciences*, 116, 5184-5187.

Dina, A. T., Ciornei, S. I. (2013). The Advantages and Disadvantages of Computer Assisted Language Learning and Teaching for Foreign Languages. *Social and Behavioral Sciences*, 76, 248- 252.

Guzer, B., Caner, H. (2014). The past, present and future of blended learning: an in depth analysis of literature. *Social and Behavioral Sciences*, 116, 4596- 4603.

Janthon, U., Songkram, N., Koraneekij, P. (2015). Work-based blended learning and technological scaffolding system to enhance communication skills for caregivers under Local Administrative Organization, Ministry of Interior, Thailand (Part I). *Social and Behavioral Sciences*, 174, 984- 991.

Klimova, B. F., Kacatl, J. (2015). Hybrid learning and its current role in the teaching of foreign languages. *Social and Behavioral Sciences*, 182, 477- 481.

Koraneekij, P., Khlaisang, J. (2015). Development of Learning Outcome Based E-Portfolio Model Emphasizing on Cognitive Skills in Pedagogical Blended E-Learning Environment for Undergraduate Students at Faculty of Education, Chulalongkorn University. *Social and Behavioral Sciences*, 174, 805- 813.

Krasnova, T. (2015). A Paradigm Shift: Blended Learning Integration in Russian Higher Education. *Social and Behavioral Sciences*, 166, 399- 403.

Krasnova, T., Demeshko, D. (2015). Tutor-mediated Support in Blended Learning. *Social and Behavioral Sciences*, 166, 404- 408.

Kurt, A. A., Gurcan, A. (2010). The comparison of learning strategies, computer anxiety and success states of students taking web-based and face-to-face instruction in higher education. *Social and Behavioral Sciences*, 9, 1153- 1157.

Marsap, A., Narin, M. (2009). The integration of distance learning via internet and face to face learning: Why face to face learning is required in distance learning via internet. *Social and Behavioral Sciences*, 1, 2871- 2878.

Matukhin, D., Zhitkova, E. (2015). Implementing Blended Learning Technology in Higher Professional Education. *Social and Behavioral Sciences*, 206, 183- 188.

Maulan, S. B., Ibrahim, R. (2012). The Teaching and Learning of English For Academic Purposes in Blended Environment. *Social and Behavioral Sciences*, 67, 561- 570.

Mazlumiyan, S., Shobeiri, S. M., Farajollahi, M., Mohamadi, M. (2012). Blended e-Learning: a new approach to environmental education of Iran high schools. *Social and Behavioral Sciences*, 47, 1216- 1220.

Nazarenko, A. L. (2014). Information Technologies in Education: Blended Learning (an Attempt of a Research Approach). *Social and Behavioral Sciences*, 154, 53- 56.

ISC
دارلده مجور
۹۶۱۷-۱۲۸۰۲

Nazarenko, A. L. (2015). Blended Learning vs Traditional Learning: What Works? (A Case Study Research). *Social and Behavioral Sciences*, 200, 77- 82.

Oberer, B., Erkollar, A. (2013). Mobile learning in higher education: a marketing course design project in Austria. *Social and Behavioral Sciences*, 93, 2125- 2129.

Prohorets, P., Plekhanova, M. (2015). Interaction intensity levels in blended learning environment. *Social and Behavioral Sciences*, 174, 3818- 3823.

Shams, I. E. (2013). Hybrid learning and Iranian EFL learners' autonomy in vocabulary learning. *Social and Behavioral Sciences*, 93, 1587- 1592. Kashefi, H., Ismail, Z., Yusof, Y. M. (2012). The Impact of Blended Learning on Communication Skills and Teamwork of Engineering Students in Multivariable Calculus. *Social and Behavioral Sciences*, 56, 341- 347.

Siew-Eng, L., Muuk, M. A. (2015). Blended Learning in Teaching Secondary Schools' English: A Preparation for Tertiary Science Education in Malaysia. *Social and Behavioral Sciences*, 167, 293- 300.

Tarek Nour, A., Hubbard, N. (2015). Self-Determination Theory: Opportunities and Challenges for Blended e-Learning in Motivating Egyptian Learners. *Social and Behavioral Sciences*, 182, 513- 521.

Tosun, S. (2015). The effects of blended learning on EFL students' vocabulary enhancement. *Social and Behavioral Sciences*, 199, 641- 647.